

Turkås

JURIDISK RÅDGIVNING
FOR KVINNER

ASYLSØKERE I NORGE
- Innføring i norsk rett -

FORORD

Denne brosjyren er utarbeidet av Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK), som er et uavhengig rettshjelpstiltak drevet av kvinnelige jusstudenter ved Universitetet i Oslo. JURK gir gratis juridisk rådgivning og veiledning til kvinner over hele landet.

Målet med denne brosjyren er å gi en fremstilling av juridiske og praktiske spørsmål som er aktuelle for asylsøkere.

“Asylsøkere i Norge” gir kun en kortfattet oversikt over aktuelle regler, og er ikke uttømmende. JURK tar forbehold om endringer i regelverket.

JURK ønsker å takke NOAS, ved Andreas Furuset, for å ha sett igjennom brosjyren og kommet med gode innspill.

En stor takk rettes også til JURKs asylgruppe våren 2007, som bestod av Diana Thorkildsen Hegland, Ruth Cecilie Dohrmann, Kristina Kvamme Nygård og Tina Storsletten Nordstrøm, for deres bidrag til brosjyren.

Oslo, januar 2008

Ingeborg Aas
Karianne Dyrø
Caroline Holm
Maryam Iqbal Tahir

INNHOLDSFORTEGNELSE	SIDE
Forord	2
Kapittel 1 Utlendingsrett	4
Kapittel 2 Vold og mishandling	7
Kapittel 3 Ekteskap	9
Kapittel 4 Barnerett	11
Kapittel 5 Arverett	13
Kapittel 6 Husleierett	14
Kapittel 7 Arbeidsrett	16
Kapittel 8 Nyttige opplysninger	18
8.1 Kontaktliste	
8.2 Brosjyrer	

KAPITTEL 1 UTLENDINGSRETT

Når kan jeg få asyl?

Du kan få asyl dersom du oppfyller vilkårene for å være flyktning.

Alle vilkårene under må være oppfylt før du regnes som flyktning:

1. Du må være utenfor ditt hjemland.
2. Det må være fare for at du vil bli forfulgt dersom du returnerer til hjemlandet.
3. Faren for forfølgelse må henge sammen med at myndighetene ikke har evne eller vilje til å gi beskyttelse.
4. Overgrepet du frykter du kan bli utsatt for, må være av en alvorlig karakter.
5. Faren du er utsatt for, eller frykter, må henge sammen med din etniske opprinnelse, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller politisk oppfatning.

Det er de norske myndighetene som vurderer om du er flyktning eller ikke. Oppfyller du ikke kravene til å få flyktningsstatus, blir det automatisk vurdert om du kan få opphold på humanitært grunnlag. Vilårene for å oppnå status som flyktning er strenge.

Kan jeg få opphold av beskyttelsesgrunner?

Dette er en type oppholdstillatelse du kan få hvis du ikke oppfyller kriteriene for å få asyl, men heller ikke kan reise tilbake til hjemlandet fordi det ikke er trygt der. Norge er forpliktet til å gi deg opphold hvis du har behov for beskyttelse. Det kan for eksempel være at du ikke kan reise tilbake fordi det er krig, det er fare for at du mister livet, blir utsatt for umenneskelig behandling, eller fordi du kan bli utsatt for overgrep av andre årsaker enn de som gir flyktningsstatus.

Kan jeg få opphold på humanitært grunnlag?

Hvis sterke menneskelige hensyn taler for det, kan du gis denne oppholdstillatelsen hvis du ikke får asylstatus. Sterke menneskelige hensyn kan være at du ikke kan sendes til hjemlandet fordi sikkerheten i hjemlandet ikke er god nok, du har alvorlige helseproblemer eller av hensyn til dine barn. Det er ikke tilstrekkelig at forholdene i hjemlandet ditt er dårlige, eksempelvis fattigdom, sult og lignende. Det vil alltid bli foretatt en totalvurdering av alle momentene i saken. Oppholdstillatelse på humanitært grunnlag gis for ett år om gangen. Den kan fornyes dersom vilårene fortsatt er oppfylt.

Hva menes med visum?

Dersom du kommer fra et land utenfor EU og EØS, og skal besøke Norge, må du ha visum. Det er strenge vilkår for å få visum. Dersom myndighetene tror at du ønsker å forbli i Norge, og ikke bare komme på besøk, vil det ikke gis visum. En forutsetning for å gi visum er at du som søker skal forlate Norge ved visumtidens utløp. Det er svært vanskelig å få visum dersom myndighetene har mistanke om at du ikke vil reise hjem. Noen nasjonaliteter kan ha det vanskeligere enn andre med å få visum. Visum kan gis til din familie og dine venner som vil besøke deg i Norge. Den som ønsker å besøke deg i Norge, må søke om visum fra norsk ambassade eller konsulat i hjemlandet.

Kan min familie få opphold i Norge?

Når du bor i Norge kan din nære familie få opphold her på grunnlag av familieinnvandring. Med nær familie regnes for eksempel barn under 18 år, ektefelle og gamle foreldre som ikke kan forsørge seg selv i hjemlandet. Den som ønsker å innvandre til Norge på grunnlag av familieinnvandring må som hovedregel søke fra norsk ambassade eller konsulat i hjemlandet. Oppholdstillatelse på grunnlag av familieinnvandring gis for ett år om gangen. Den kan fornyes dersom vilkårene fortsatt er oppfylt.

Hva er bosettingstillatelse?

Bosettingstillatelse er en tidsbegrenset oppholdstillatelse i Norge. Denne oppholdstillatelsen trenger du ikke å fornye hvert år. Som hovedregel kan du få bosettingstillatelse dersom du har hatt tre års sammenhengende opphold i Norge med samme tillatelse. Søknad om bosettingstillatelse sendes til UDI.

Kan min oppholdstillatelse bli tilbakekalt?

Alle typer oppholdstillatelser kan tilbakekalles, hvis det viser seg at du har gitt uriktige opplysninger i saken.

Kan jeg bli utvist fra Norge?

Du kan bare bli utvist fra Norge hvis du gjør noe kriminelt, bryter utlendingsloven eller er en fare for Norges sikkerhet. Norske statsborgere, eller personer som er født i Norge og som senere har hatt uavbrutt opphold her, kan ikke utvises.

Utlendinger uten bosettingstillatelse:

Hvis du ikke har bosettingstillatelse, kan du bli utvist hvis du gjør noe kriminelt som kan føre til fengsel i mer enn tre måneder.

Utlendinger med bosettingstillatelse:

Hvis du har bosettingstillatelse, kan du bare utvises dersom du gjør noe kriminelt som kan føre til fengsel i to år eller mer.

Tilknytning:

Du kan likevel ikke utvises hvis du har så sterk tilknytning til Norge at det vil være uforholdsmessig å utvise deg. I dette ligger det at det ikke må ses på som urettferdig å utvise deg fra Norge. Denne vurderingen er veldig streng og det er vanskelig å unngå utvisning hvis du først har gjort noe kriminelt.

Hva menes med kriminell handling?

Dersom du bryter straffeloven, er det en kriminell handling. Å stjele, slå noen eller smugle narkotika er eksempler på kriminelle handlinger.

Hva menes med brudd på utlendingsloven?

Brudd på utlendingsloven kan for eksempel være å oppholde seg i Norge uten lovlig oppholdstillatelse, å gi uriktige opplysninger om sin identitet eller sin situasjon, og å arbeide ulovlig. Du blir utvist hvis du grovt eller gjentatte ganger bryter utlendingsloven.

Selv om du blir utvist kan du ikke bli sendt tilbake til hjemlandet ditt hvis det foreligger en nærliggende fare for å miste livet eller bli utsatt for umenneskelig behandling. Hvis denne faren opphører kan du likevel bli sendt tilbake.

Hvem kan jeg kontakte?

- Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK)
- Utlendingsdirektoratet (UDI)
- Utlendingsnemnda (UNE)
- Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS)
- Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF)
- Advokatforeningen

Du finner en detaljert kontaktliste bakerst i brosjyren, med blant annet telefonnumre og adresser.

KAPITTEL 2 VOLD OG MISHANDLING

Er det lov å utøve vold og mishandling i Norge?

I Norge er det straffbart å utøve vold og mishandling. Med vold menes for eksempel ørefik, rising, slag, trusler, innesperring, beføling uten samtykke, å tvinge noen til seksuell omgang eller voldtekt.

Hvor gammel må jeg være før jeg kan ha seksuell omgang?

Den seksuelle lavalder i Norge er 16 år. Det vil si at det er forbudt å ha seksuell omgang med personer under denne alderen. Seksuell omgang med personer under 16 år, straffes med fengsel og kan føre til utvisning. Du kan lese mer om utvisning under kapittel 1.

Kan min ektefelle kreve seksuell omgang?

En ektefelle kan ikke kreve å ha seksuell omgang med sin ektefelle. Du bestemmer selv om du vil ha seksuell omgang med din ektefelle.

Hva kan jeg gjøre hvis jeg blir utsatt for vold eller mishandling?

Hvis du blir utsatt for vold eller mishandling, bør du si ifra til noen du stoler på. Dette kan for eksempel være lege, prest eller en ansatt ved asylmottaket. Du bør også anmelde saken til politiet så fort som mulig. Hvis du befinner deg utenfor asylmottaket, kan du også oppsøke nærmeste krisesenter eller familievernkontor.

Hva skjer hvis jeg politianmelder vold og mishandling?

En politianmeldelse kan føre til at overgriperen blir straffet. Et voldsoffer vil kunne ha krav på advokat betalt av det offentlige. Dette gjelder ved de mer alvorlige seksualforbrytelser og i andre tilfeller hvor offeret anses å ha behov for bistandsadvokat. Offeret kan ha krav på fri rettshjelp, selv om det ikke har krav på bistandsadvokat. Dette gjelder spesielt i saker vedrørende mishandling fra nærstående. Forholdet bør anmeldes så fort som mulig.

Kan jeg kreve erstatning fra voldsutøver?

Hvis du som voldsoffer ikke har fått erstatning fra voldsutøver gjennom en straffesak, kan du likevel ha krav på voldsoffererstatning fra staten. Et vilkår for å få innvilget voldsoffererstatning er at overgrepet anmeldes. Det må også sannsynliggjøres at det har blitt begått en straffbar handling. Erstatning kan som hovedregel bare gis dersom skaden er påført her i landet.

Hvem kan jeg kontakte?

- Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK)
- Krisesenter
- Støttesenter mot incest eller seksuelle overgrep
- Politi og medisinsk nødhjelp
- DIXI Ressurscenter

Du finner en detaljert kontaktliste bakerst i brosjyren, med blant annet telefonnumre og adresser.

KAPITTEL 3 EKTESKAP

Hvordan går jeg fram for å gifte meg i Norge?

I Norge må du være 18 år for å gifte deg. Før ekteskapet kan inngås må paret ha en prøvingsattest. Prøvingsattesten forteller at paret har lov til å gifte seg. De som har norsk personnummer får attest fra Folkeregisteret på hjemstedet. Du kan gifte seg i den norske kirke eller i andre trossamfunn med vigselsrett. Du kan også gifte deg på et offentlig kontor, slik som tingretten eller byfogden. Ekteskap som inngås uten at det foreligger gyldig prøvingsattest, vil være ugyldige.

Må jeg gifte meg?

Nei. I Norge kan du velge om du vil gifte deg. Noen velger å være samboere. Det betyr at de bor sammen uten å være gift med hverandre. Andre velger å bo alene, med eller uten barn.

Kan noen tvinge meg til å inngå ekteskap?

Nei. Du kan selv velge hvem du skal gifte deg med. Det er forbudt å sende barn og unge til et annet land for å gifte seg mot deres vilje. Dersom du har giftet deg under tvang, kan du ikke få familieinnvandring. Dessuten kan et slikt tvangsekteskap kjønes ugyldig av norske domstoler.

Kan jeg ha flere ektefeller?

Nei. I Norge er det ikke lov å ha mer enn én ektefelle om gangen. Det er straffbart å gifte seg før man er formelt skilt fra sin forrige ektefelle.

Kan min ektefelle kreve seksuell omgang?

En ektefelle kan ikke kreve å ha seksuell omgang med sin ektefelle. Du bestemmer selv om du vil ha seksuell omgang med din ektefelle.

Hvordan blir min økonomiske situasjon under ekteskapet?

Selv om du er gift, har du fremdeles full råderett over dine egne eiendeler og dine egne verdier. Din ektefelle kan ikke ta dine eiendeler eller verdier, og bruke dem som sine egne. Din ektefelle kan heller ikke ta opp lån i begges, eller bare ditt navn, uten ditt samtykke. I Norge har ektefellene imidlertid plikt til å ta vare på hverandre økonomisk. Hvis for eksempel mannen har mye penger og kona ikke har noe, skal mannen passe på at kona har det hun trenger av mat, klær, lomme penger med mer. Det samme gjelder dersom kona har mye penger, og mannen ikke har noe.

Kan jeg skille meg fra min ektefelle?

Ja. Dersom du ikke lenger ønsker å være gift, kan du søke om separasjon. Du behøver ikke den andre ektefellens samtykke. Separasjon er en ventetid hvor ektefellene skal bo fra hverandre for å tenke over om de vil skilles. Når ektefellene har vært separert i minimum ett år, kan hver av dem kreve skilsmisse. Blir du utsatt for vold eller trusler om vold under ekteskapet, kan du søke om skilsmisse uten separasjonstid. Dersom dere har barn sammen som er under 16 år, må dere møte til meglings ved et familievernkontor før skilsmisse kan innvilges. Mekling kreves ikke når saken allerede er brakt inn for retten med påstand om skilsmisse på grunn av overgrep.

Hvordan skal vi dele tingene, bolig og øvrig formue mellom oss ved skilsmisse?

Du og din ektefelle kan fritt avtale hvordan dere skal dele eiendeler og formue. Hvis dere ikke blir enige, er hovedregelen at ektefellenes samlede formue skal deles likt etter at det er gjort fradrag for gjeld. Likevel kan du kreve å holde noen eiendeler utenfor delingen. Det kan for eksempel være personlige eiendeler, trygderettigheter eller verdier du hadde før du giftet deg dersom disse er i behold ved separasjonen. Dessuten vil også arv du har mottatt, verdien av gaver du har fått under ekteskapet av andre enn din ektefelle eller eiendeler eller verdier dere tidligere har avtalt ikke skal deles, holdes utenfor delingen. En avtale om deling bør være skriftlig av bevismessige hensyn. Selv om dere må dele den felles formuen mellom dere, har du krav på å ta med deg dine egne eiendeler ut av ekteskapet.

Når kan jeg søke om separasjon og skilsmisse i Norge?

Du kan bare søke om separasjon og skilsmisse i Norge dersom du ikke har søkt om skilsmisse i et annet land. Videre stilles det krav til din eller din ektefelles tilknytning til Norge. Du kan for eksempel søke om skilsmisse i Norge dersom din ektefelle har bopel i Norge, eller om du har bopel i Norge og har bodd i landet de siste to årene. Å ha bopel i Norge betyr at du bor i Norge, og vil fortsette å bo her. Hvis du har flyktet fra et annet land og ikke har planer om å reise tilbake, vil du vanligvis ha bopel i Norge.

Hvilke regler gjelder når jeg ble gift i et annet land og skiller meg i Norge?

Hvis du skiller deg i Norge, gjelder norske regler for skilsmisse. Selv om skilsmissen skjer etter norske regler, kan det hende at et annet lands regler bestemmer formuesforholdet. Reglene om formuesforholdet får betydning for hvem som skal få hvilke verdier og eiendeler når dere skilles. Etter norsk rett skal man bruke reglene i det land dere hadde deres første felles bosted etter at ekteskapet ble inngått, hvis dere ikke blir enige om noe annet.

Hvem kan jeg kontakte?

- Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK)
- Fylkesmannen i ditt fylke
- Familievernkontoret

Du finner en detaljert kontaktliste bakerst i brosjyren, med blant annet telefonnumre og adresser.

KAPITTEL 4 BARNERETT

Hva er barnebidrag?

Begge foreldre har plikt til å forsørge sitt barn etter evne. Dette gjelder også dersom foreldrene ikke bor sammen. Den av foreldrene som ikke bor fast sammen med barnet, oppfyller denneplikten ved å betale barnebidrag. Barnebidrag kan bare pålegges der farskapet er fastsatt.

Hvordan fastsettes farskap?

Er foreldrene gift når barnet blir født, anses ektefellen automatisk for å være far til barnet. Dersom moren ikke er gift når barnet blir født, kan barnebidrag kun pålegges faren dersom farskapet er vedtatt av faren selv eller fastslått etter reglene i barneloven. Farskap kan eksempelvis vedtas ved erkjennelse i fødselsmeldingen.

Hvem fastsetter barnebidraget?

Foreldre kan selv avtale hvor stort barnebidraget skal være. En slik avtale bør være skriftlig av bevismessige hensyn. Foreldrene kan også selv endre avtalt eller fastsatt bidrag ved ny, skriftlig avtale. Hvis foreldrene ikke blir enige, kan hver av dem be bidragsfogden fastsette størrelsen på bidraget. Det er normalt NAV som er bidragsfogd. Hvis foreldrene ikke har levd sammen etter at barnet ble født, og de heller ikke har avtalt bidrag, skal NAV på eget initiativ sørge for at bidrag blir fastsatt. Det kan også kreves at bidraget fastsettes av domstolene i forbindelse med en sak om foreldreansvar og samværsrett.

Hvordan fastsettes samværsforholdet?

Den av foreldrene som barnet ikke bor sammen med, har rett til samvær med barnet. Dette gjelder om ikke annet er avtalt eller fastsatt. Samværet bestemmes i utgangspunktet ved enighet mellom foreldrene. Der foreldrene ikke blir enige om en samværsavtale, eller ikke blir enige om en endring av eksisterende avtale, kan det reises sak for retten. NAV krever skriftlig samværsavtale for å legge det oppgitte samværet til grunn. Hvis barnet bor sammen med begge foreldrene, kan kun en av dem søke om støtte. Samværet har betydning for barnebidragets størrelse.

Har jeg rett til barnetrygd?

Barnetrygd er en stønad til foreldre med barn under 18 år. Barnetrygden skal komme barnet til gode. Det er den som forsørger barnet som har rett til stønader. Den som har barnet boende fast hos seg blir regnet som forsørger. For å motta barnetrygd må barnet være bosatt i Norge. Det gjelder bestemte regler for hvem som regnes som bosatt. Barn som har søkt asyl i Norge, eller som er barn av personer som har søkt asyl her, anses tidligst som bosatt fra og med den kalendermåneden det er gjort vedtak om å gi asyl eller oppholdstillatelse i Norge.

Har jeg rett til utvidet barnetrygd om jeg er enslig forsørger?

Det foreligger rett til utvidet barnetrygd hovedsakelig i de tilfeller der barnets foreldre ikke er gift med hverandre eller separert, og når de heller ikke har samme husholdning eller bor i samme boenhet. Dersom den ene ektefellen dør, kan utvidet barnetrygd også gis til gjenlevende ektefelle.

Hvem kan jeg kontakte?

- Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)
- Norges arbeids- og velferdsforvaltning (NAV)
- Familierådgivningskontoret

Du finner en detaljert kontaktliste bakerst i brosjyren, med blant annet telefonnumre og adresser.

KAPITTEL 5 ARVERETT

Har ektefeller arverett i Norge?

Ja. I Norge har begge ektefellene arverett etter hverandre, uavhengig av kjønn.

Hva er uskifte?

Dersom den ene ektefellen dør, har den andre ektefellen krav på å leve videre uten å måtte dele avdødes formue med den førsteavdødes arvinger etter loven, for eksempel felles barn. Dette kalle uskifte. Har førsteavdøde derimot særkullsbarn, det vil si barn som man har sammen med andre enn sin ektefelle, må disse gi sitt samtykke i at gjenlevende kan sitte i uskifte. Et slikt samtykke bør gjøres skriftlig av bevismessige hensyn. Er det tale om et umyndig særkullsbarn, må myndighetene gi sitt samtykke. Dersom samtykke ikke gis, må gjenlevende dele arven med vedkommende arving straks. I de tilfeller hvor enkelte arvinger kan kreve sin arv straks, begrenses ikke uskifteretten i forhold til de øvrige arvingene. Gjenlevende kan altså beholde resten uskiftet.

Hva med barnas arverettigheter?

Barn etter avdøde har krav på hele avdødes formue dersom avdøde ikke var gift eller ikke har skrevet testament. Dette gjelder begge kjønn.

Har samboere arverett i Norge?

Nei. Samboere har ikke arverett etter hverandre etter loven. Samboere kan likevel skrive testament hvor de gir hverandre arverett.

Hvem kan jeg kontakte?

- Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK)
- Tingretten

Du finner en detaljert kontaktliste bakerst i brosjyren, med blant annet telefonnumre og adresser.

KAPITTEL 6 HUSLEIERETT

Hva er et husleieforhold?

Med husleie menes at en person leier en bolig av den som eier den. Den som leier en bolig blir kalt leietaker. Den som leier ut en bolig blir kalt utleier.

Hva er en leieavtale?

Med leieavtale menes avtale om rett til bruk av bolig mot penger. Det finnes tidsbestemte og tidsubestemte leieavtaler. En tidsbestemt leieavtale blir inngått for en bestemt tid, og trenger ikke sies opp. En tidsubestemt leieavtale må sies opp av leietaker eller utleier.

Hvordan inngår jeg en leieavtale?

En avtale om leie av bolig kan gjøres skriftlig eller muntlig. Hovedregelen i norsk rett er at muntlige avtaler er like bindende som skriftlige avtaler, men av bevismessige hensyn anbefales det å inngå en skriftlig leieavtale. Som leietaker har du rett til å få avtalen skriftlig hvis du ønsker det.

Hva er depositum?

Med depositum menes en økonomisk sikkerhet som leietakeren gir utleieren. Dette gjøres ved at leietakeren setter et pengebeløp på en sperret depositumskonto. Banken vil hjelpe deg med å opprette en slik konto. Det er ulovlig for utleieren å motta depositumet kontant eller å sette det på sin konto. Leietakeren skal få depositumet tilbake med renter når leieavtalen opphører, såfremt vedkommende ikke har brutt avtalen. Brudd på avtalen kan for eksempel være at leietaker ikke har betalt husleie, eller har ødelagt noe i leiligheten.

Hvilke plikter har du som utleier i et leieforhold?

Utleier plikter å levere boligen ryddig, til riktig tid og gi nøkler til leietaker. Boligen skal være i samsvar med det som er avtalt i leieavtalen. Hvis du som utleier ikke gjør dette, kan leietaker for eksempel kreve avslag i husleien eller kreve at utleier retter opp manglene.

Hvilke plikter har du som leietaker i et leieforhold?

Leietakeren plikter å holde boligen i orden under leieperioden. Når du som leietaker flytter inn, bør du undersøke om det er noen mangler på boligen i forhold til det som er avtalt. Foreligger slike mangler har du plikt til å si fra til utleier.

Hva kan jeg gjøre om det er mangler på boligen i forhold til avtalen?

Dersom det er mangler på boligen plikter du si fra til utleier. Utleier har rett og plikt til å rette disse manglene. Dersom utleier ikke retter manglene innen rimelig tid, kan du rette dem selv og kreve prisavslag, eller holde tilbake leie til erstatning for kostnaden for å rette.

Når opphører leieforholdet?

Det kommer an på om det er inngått en tidsbestemt eller tidsubestemt leieavtale. En tidsbestemt leieavtale opphører uten oppsigelse ved utløpet av den avtalte leietid. En tidsubestemt leieavtale kan sies opp av leietaker eller utleier med oppsigelsestid. Nedenfor kan du lese litt mer om når utleier kan si opp leieavtalen.

Hva innebærer oppsigelse?

Oppsigelse innebærer at leieforholdet tar slutt. Hvis dere har avtalt oppsigelsesfrist, er det denne som gjelder. Hvis oppsigelsesfrist ikke er avtalt, er den normalt tre måneder. Fristen begynner å løpe fra den første dagen i måneden etter at oppsigelsen er gitt. Når utleier skal si opp leieavtalen, må vedkommende følge noen formkrav. Oppsigelsen må være skriftlig, og oppgi grunnen for oppsigelsen. Videre må oppsigelsen opplyse deg som leietaker om dine muligheter til å protestere mot oppsigelsen. Oppsigelsen er ugyldig hvis utleier ikke følger formkravene. Du kan kontakte JURK eller andre rettshjelpstiltak for nærmere informasjon om formkravene.

Når kan utleier si opp leieavtalen?

Utleier kan si opp leieavtalen dersom han har en saklig grunn til det, eller leietakeren har misligholdt sin del av leieavtalen, ved for eksempel å ikke betale husleie. En oppsigelse kan settes til side dersom den virker urimelig eller ikke er saklig begrunnet. En saklig begrunnelse er for eksempel om utleieren selv trenger boligen til seg eller sin familie, eller om leietaker har misligholdt sine forpliktelser etter avtalen. For å avgjøre om en oppsigelse er urimelig, skal leietakerens behov for boligen vurderes opp mot utleierens behov for boligen. Her gjøres en konkret vurdering. Dersom du mener du er sagt opp uten tilstrekkelig grunnlag, kan du kontakte JURK eller andre rettshjelpstiltak for å få hjelp.

Kan utleier kreve utkastelse?

For å kunne kaste ut leietakeren, må utleier ha et tvangsgrunnlag. Med tvangsgrunnlag menes at utleieren må kunne fremlegge dokumentasjon på at han/hun kan kaste ut leietakeren. Slik dokumentasjon kan for eksempel være avgjørelser fra domstol eller utkastelsesklausul i leieavtalen. Den vanligste grunnen til at en leietaker blir kastet ut er at han/hun ikke har betalt husleie.

Kontaktliste:

- Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK)
- Leieboerforeningen
- Huseiernes Landsforbund (HL)
- Husleietvistutvalget (HTU)
- Juss-Buss

Du finner en detaljert kontaktliste bakerst i brosjyren, med blant annet telefonnumre og adresser.

KAPITTEL 7 ARBEIDSRETT

Kan jeg arbeide når jeg er asylsøker?

Som asylsøker kan du få midlertidig arbeidstillatelse mens asylsøknaden behandles. Det er imidlertid flere vilkår for å få en slik tillatelse. Blant annet må asylintervju være foretatt og det må ikke være tvil om identiteten din. Søknad om midlertidig arbeidstillatelse skal sendes til politiet. Vær oppmerksom på at selv om du får skattekort, gir det ikke rett til å arbeide.

Hvor kan jeg finne arbeid?

Mange får arbeid gjennom gjennom NAV eller vikarbyråer. Det finnes mange internetsider hvor du kan søke etter jobb. Noen slike sider er www.nav.no og www.finn.no.

Har jeg rett til en skriftlig arbeidsavtale?

Det skal inngås skriftlig arbeidsavtale i alle arbeidsforhold. Arbeidsavtalen skal blant annet inneholde opplysninger om arbeidsplassen, lønn, arbeidstid, ferie og oppsigelsestid. Dersom du ikke får en arbeidsavtale av arbeidsgiver, kan du kontakte Arbeidstilsynet.

Har jeg rett til lønn?

Alle i arbeid har rett til lønn. Det finnes ingen generell minstelønn i Norge. Dersom arbeidsforholdet ditt er bundet av en tariffavtale, kan det ikke avtales dårligere lønn enn denne avtalen tilsier. Du har også krav på lønn under opplæringen.

Hva er en tariffavtale?

En tariffavtale er en avtale mellom en fagforening og et arbeidsgiverforbund om blant annet lønns- og arbeidsvilkår. Hvis arbeidsgiveren din er bundet av en tariffavtale, gjelder den for deg selv om du ikke er medlem av fagforeningen.

Har jeg rett til overtidsbetaling?

Den vanlige arbeidstiden skal etter loven ikke være over ni timer per dag og 40 timer per uke. Kortere arbeidstid kan avtales. De fleste steder er det vanlig å arbeide 37,5 timer i uken. Dersom du jobber mer enn vanlig arbeidstid, har du krav på overtidsbetaling. Lønn for overtid skal være minst 40 % tillegg til den vanlige timebetalingen. Du kan også få kompensert for overtid ved avspasering. Det er grenser for hvor mye overtid arbeidsgiver kan pålegge deg.

Har jeg rett til ferie og feriepenger?

Arbeidstakere har normalt rett til 25 feriedager i året. Feriepenger kommer i stedet for lønn under ferien. Vanligvis er feriepengene 10,2 % av inntekten du hadde året før.

Hva skjer om jeg blir syk?

Dersom du blir syk, er det viktig å melde fra til arbeidsgiver med en gang. Under sykdom har du rett til sykepenger hvis du har vært ansatt i minst 28 dager. Sykepenger skal være lik vanlig lønn. Du kan kontakte NAV dersom arbeidsgiver ikke betaler sykepenger.

Hvilke rettigheter har jeg hvis jeg blir gravid?

Du har ikke plikt til å fortelle arbeidsgiveren om graviditeten med en gang du blir gravid, men du bør varsle arbeidsgiver så fort som mulig, så denne kan få tid til å planlegge

permisjonen. Fravær utover 12 uker må varsles senest fire uker før permisjonen. Fravær utover ett år må varsles senest 12 uker før permisjonen.

Har jeg krav på permisjon i forbindelse med fødselen?

I forbindelse med fødselen har foreldrene, både moren og faren, rett til permisjon. Samlet har foreldrene rett til permisjon i ett år. En arbeidstaker som er gravid har rett til å ta ut inntil 12 uker av permisjonen under svangerskapet. Under fødselspermisjonen kan du ha rett til foreldrepenger. For å ha rett til foreldrepenger er det blant annet et krav at du har arbeidet i minst seks av de siste ti månedene. Hvis du ikke har rett til foreldrepenger, kan du ha rett til en engangsstønad når barnet blir født. Kontakt NAV dersom du ønsker å vite mer om foreldrepenger.

Hva gjør jeg hvis barnet mitt blir sykt når jeg skal på arbeid?

Når arbeidstakers barn eller den som passer barnet er sykt, har du rett til permisjon for å ta deg av barnet. Retten gjelder til og med det året barnet fyller 12 år. Du har rett til fri i inntil ti dager hvert år hvis du har ett eller to barn. Dersom du har mer enn to barn har du rett til fri i inntil 15 dager. Hvis du er alene om omsorgen for barnet, har du rett til henholdsvis 20 og 30 dager.

Kan arbeidsgiver si meg opp?

Arbeidsgiver kan bare si deg opp hvis han har en gyldig grunn. Oppsigelsen kan være begrunnet i forhold hos arbeidsgiver. Et eksempel kan være at det skjer endringer på arbeidsplassen, slik at det ikke lenger er behov for din arbeidskraft. Oppsigelsen kan også være begrunnet i forhold som gjelder deg. Arbeidsgiver kan for eksempel si deg opp på grunn av ulovlig fravær fra arbeidet, rusmisbruk, dårlig arbeidsprestasjon, brudd på taushetsplikten eller tyveri. Det finnes regler for hvordan oppsigelsen skal skje. For eksempel skal oppsigelsen være skriftlig og du skal få opplysninger om rett til å kreve forhandlinger. Du har krav på å få opplysninger om hvorfor du ble sagt opp dersom du spør om det. Dersom du mener at oppsigelsen er ugyldig, kan du kontakte fagforeningen din eller for eksempel JURK.

Kontaktliste

- Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK)
- Arbeidstilsynets svartjeneste
- Ligestillings- og diskrimineringsombudet (LDO)
- Norges arbeids- og velferdsforvaltning (NAV)

Du finner en detaljert kontaktliste bakerst i brosjyren, med blant annet telefonnumre og adresser.

KAPITTEL 8 NYTTIGE OPPLYSNINGER

8.1 Kontaktliste

Arbeidstilsynets svartjeneste
Telefon: 815 48 222
Internettside: www.arbeidstilsynet.no

DIXI Ressurscenter
Telefon: 22 44 40 50 (Oslo)
51 52 03 60 (Stavanger)

Fylkesmannen
Internettside: www.fylkesmannen.no

Huseiernes Landsforbund (HL)
Telefon: 22 47 75 00
Internettside: www.huseierne.no

Husleietvistutvalget (HTU)
Telefon: 22 59 31 50
Internettside: www.husleietvistutvalget.no

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI)
Telefon: 24 16 88 00
Internettside: www.imdi.no

Leieboerforeningen
Telefon: 23 15 74 00
Internettside: www.lbf.no

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO)
Telefon: 800 41 556
Internettside: www.ldo.no

Krisesentersekretariatet
Telefon: 23 01 03 41
Internettside: www.krisesenter.com

Norges arbeids- og velferdsforvaltning (NAV)
Internettside: www.nav.no

Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS)
Telefon: 22 36 56 60
Internettside: www.noas.no

Politi
Telefon: 02 800
Internettside: www.politi.no

Røde Kors
Informasjonstelefon om tvangsekteskap: 815 55 201

Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF)
Telefon: 22 03 48 30
Krisetelefon mot kjønnslemlestelse: 46 86 50 00
Internettside: www.seif.no

Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep
Telefon: 77 65 20 44
Internettside: www.smiso.no

Utlendingsdirektoratet (UDI)
Telefon: 22 35 15 00
Internettside: www.udi.no

Utlendingsnemnda (UNE)
Telefon: 21 08 50 00
Internettside: www.une.no

Juss-Buss
Telefon: 22 84 29 00
Internettside: www.jussbuss.no

Jusshjelpa i Midt-Norge
Telefon: 73 51 52 50
Internettside: www.jusshjelpa.no

Jusshjelpa i Nord-Norge
Telefon: 77 64 45 59
Internettside: uit.no/jusshjelpa

Jussformidlingen i Bergen
Telefon: 55 58 96 00
Internettside: www.jussformidlingen.no

8.1 Brosjyrer

Nedenfor følger en liste over andre brosjyrer utarbeidet av JURK som du kan få ved henvendelse.

- Arv
- Ektefellers rettsstilling

- Erstatning fra staten
- Ferie og permisjon
- Forliksrådet
- Helserettigheter i fengsel
- Husleie
- Håndtering av gjeldsproblemer
- Innvandrerkvinneres rettsstilling
- Krav på lønn og feriepenger
- Kvinner og odel
- Kvinners rettsstilling ved overgrep
- Oppsigelse, avskjed og permittering
- Sameie
- Seksuelt misbrukte barns rettsstilling
- Småbarnsforeldres rettsstilling
- Ugift samliv

KONTAKT OSS

Telefon:

22 84 29 50

Postadresse:

Juridisk rådgivning for kvinner
Postboks 2691, Solli
0204 Oslo

Besøksadresse:

Arbinsgate 7

www.jurk.no

Utgitt med støtte fra Universitetsforlaget